

Джерела та література:

1. Брукинг Э. Интеллектуальный потенциал: ключ к успеху в новом тысячелетии: Пер. с англ. - СПб.: Питер, 2001. - 288 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Стат. Збір. - К.: Держкомстат України, 2006. - 310 с.
3. Науково-технічний потенціал України: стан, проблеми, перспективи розвитку. - К.: ЦДТН, 2000. - 50 с.
4. «Доклад о мировом развитии 2006 года. Справедливость и развитие». Пер. с англ. - М.: Издательство «Весь Мир», 2006. 312 с.
5. Інвестиційний клімат в Україні (П.Гайдуцький, Ю.Каракай, В.Грамотнев, С.Суярко, В.Баліцька). - К.: Нора-друк, 2002. - 246 с.
6. Гаман Л. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : Монографія. - К. : Вікторія, 2004. - 312 с.
7. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності: Зб. законодав. актів. За станом на 1 березня 2005 р - К.: Парлам. вид-во, 2005 -136 с.

Володимир Савченко

●

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТОЧНОГО ПЛАНУВАННЯ У ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кожний регіон має свої специфічні проблеми у розвитку господарського комплексу і соціально-культурній сфері, особливості соціально-економічного стану та різні перспективи розвитку в залежності від природних ресурсів, ступеня концентрації виробництва, розміщення продуктивних сил. Задіяти сучасні методи та засоби державного регулювання для їх ефективної реалізації - важливе і актуальне завдання науковців та практиків на сучасному етапі розвитку держави. При цьому значну роль відіграє саме поточне планування, метою якого є забезпечення реалізації таких принципів програмно-цільового методу, як цільова направленість, комплексність, альтернативність і централізація управління на короткостроковому етапі (як правило, це 1 рік). Вивченню проблем програмного управління регіоном, закономірностей формування короткострокових програмних документів присвячено ряд наукових праць відомих економістів: В.Ф.Беседіна, М.І. Долішнього, Б.Я. Панасюка та інших [1-3]. Це дозволило створити міцний науковий фундамент для розробки і здійснення ефективної регіональної політики.

Проте він використовується недостатньо, особливо щодо поєднання теорії і практики соціально-економічного регулювання окремого регіону, прогнозування його розвитку. Місцеві державні адміністрації часто відіграють негативну роль в економічному реформуванні. Основною проблемою є недостатність професіоналізму при складанні програмних документів, яка посилюється недосконалістю і неточністю існуючих методик. Метою написання даної статті є розробка методичних аспектів складання короткотермінових програмних документів регіонального розвитку.

Цілі економічного і соціального розвитку регіону на поточний рік визначаються, виходячи із загальної довготривалої стратегічної мети розвитку - піднесення рівня життя та добробуту населення. Ця мета для досліджуваного регіону закладена у стратегію соціально-економічного розвитку Чернігівської області [4]. Оскільки рівень життя визначається досягнутим обсягом ВВП на душу населення, стратегічною метою економічного розвитку на кожний конкретний рік має бути забезпечення умов для започаткування економічного зростання і на цій основі підвищення рівня життя людей. Зробити діяльність керівних органів місцевої влади ефективною здатне управління за допомогою складання та наступної реалізації програм і планів. Досягнення стратегічної мети потребує окреслення ряду загальних цілей економічної політики на конкретний рік, що визначають шляхи забезпечення умов для економічного розвитку. Ці умови реально створити за допомогою:

- фінансової стабілізації;
- досягнення необхідного ступеня реформування економіки в різних сферах;
- ефективності використання наявних ресурсів праці, капіталу, природних ресурсів.

Кожна із зазначених цілей економічної політики регіону охоплює ряд компонентів, які можна розглядати як напрямки цієї політики в окремих галузях.

Так, фінансова стабілізація полягає у формуванні бездефіцитного чи низькодефіцитного бюджету. При цьому враховуються її загальнодержавні компоненти:

- низький рівень інфляції;
- стійкість національної валюти;
- відносно невеликі обсяги державного внутрішнього і зовнішнього боргу;
- достатні (за кількістю та структурою) обсяги грошової маси для забезпечення нормального функціонування економіки та здійснення процесів грошового і товарного обігу.

У Чернігівській області щорічно складається «Програма соціально-економічного розвитку регіону». Програма 2006 року має соціальну спрямованість, що виходить з необхідності забезпечення соціальних гарантій, встановлених Конституцією України [5]. Вона базується на основних положеннях Закону України «Про державне прогнозування та розроблення Програм економічного і соціального розвитку України», постанови Кабінету Міністрів України від 26.05.2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту Державного бюджету», комплексі завдань, що витікають із стратегії економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004 - 2015 роки, стратегії соціально-економічного розвитку області на період до 2015 року [6-8]. Програма розроблена із врахуванням загальнодержавних заходів щодо забезпечення сталого економічного зростання, підвищення життєвого рівня населення, створення конкурентоспроможної ринкової економіки, поліпшення її структури на основі інноваційної моделі розвитку. У 2005 році програмою були заплановані темпи економічного зростання на основі інноваційно-інвестиційної складової, стимулюючої оплати праці та повноцінного відновлення робочої сили, збільшення індивідуальних доходів громадян.

Головні пріоритети програми були узгоджені з проектом Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2006 рік, відповідають довгостроковим цілям економічного та соціального розвитку України і для 2006 року конкретизувались як:

- суттєве підвищення соціальних стандартів та розвиток людського потенціалу;
- модернізація економіки на основі інноваційної моделі розвитку;
- проведення структурних реформ у стратегічних секторах економіки;
- посилення ролі регіону у забезпеченні економічного зростання України;
- участь в інтеграції України до світової економічної та фінансової систем.

Основні заплановані макроекономічні показники на 2006 рік враховували можливість реалізації продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, прогнозовану динаміку розвитку галузей матеріального виробництва та рекомендовані Міністерством економіки індекси цін. Здійснення програми передбачалося забезпечити шляхом мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів, продовження приватизації за реальні кошти, а також залучення прямих вітчизняних та іноземних інвестицій.

Водночас у програмі недостатньо висвітлюються питання удосконалення галузевої структури промисловості за рахунок диверсифікації виробництва, зменшення питомої ваги добувних галузей і підвищення переробних, розвитку наукоємних виробництв. Відсутні заходи з розвитку міжгалузевих виробництв та поглиблення міжрегіональної кооперації, можливої кластеризації економіки.

Автор пропонує здійснювати розроблення показників програми не шляхом узагальнення і підсумовування даних підприємств та організацій, а на основі попередньо розрахованих загальноекономічних і соціальних цільових завдань, що задаються. При цьому важливе факторне обґрунтування основних показників шляхом виконання необхідних балансів розрахунків, а також використання нових якісних показників, які характеризують тенденції перетворення форм власності, розвиток малого та середнього підприємництва.

Загальноекономічні показники програми доцільно складати згідно з формою, що наводиться нижче (таб.1).

Фінансове забезпечення програми полягає в отриманні джерел фінансування, неухильному контролі за надходженням фінансових ресурсів за джерелами утворення і їх використанням на конкретні заходи.

Найпоширенішими джерелами надходження фінансових ресурсів у сучасних умовах функціонування економіки є:

- обласний бюджет;
- субсидії, дотації, субвенції з Державного бюджету;
- кошти підприємств, установ і організацій;
- кошти населення;
- зарубіжні інвестиції;

- обласні, районні, міські цільові позики;
- кошти приватних осіб.

Забезпечення своєчасного надходження фінансових ресурсів та їх ефективне використання на заходи програми є найважливішим засобом місцевих органів влади і самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів на території регіону.

Залежно від напрямків використання фінансові ресурси програми поділяються на фінансування поточних заходів (утримання бюджетних організацій, соціальна допомога населенню) та завдань по розвитку регіону (реалізація інвестиційних програм і проектів).

З метою досягнення балансу потреб і фінансових ресурсів здійснюються заходи щодо пошуку додаткових джерел залучення коштів або уточнення інвестиційних завдань та проектів будівництва конкретних об'єктів.

Розроблення проекту програми рекомендується проводити у такій послідовності:

1) аналіз існуючого стану соціально-економічного розвитку області на початок прогнозного періоду, виявлення найгостріших і найскладніших проблем у господарському комплексі, соціальній, екологічній та інших сферах, визначення причин їх виникнення;

Таблиця 1

Загальноекономічні показники

№ п/п	Показники	Одиниця виміру	20...р., звіт	20...р., очікуване	20...р., проект	20...р., проект у % до 20... р. очікуване
1	2	3	4	5	6	7
1	Середньорічна чисельність населення	тис.чол.				
2	Чисельність працівників, зайнятих у народному господарстві	тис.чол.				
3	Валовий внутрішній продукт:					
3.1	у фактичнодіючих цінах - всього	млн.грн.				
3.2	в тому числі на душу населення	гривень				
4	Обсяг продукції промисловості:					
4.1	у порівняних оптових цінах підприємств на 01.01.20... р.	млн.грн.				
4.2	у розрахунку на душу населення	гривень				
5	Виробництво товарів народного споживання:					
5.1	у порівняних цінах 20...р.	млн.грн.				
5.2	у розрахунку на душу населення	гривень				
6	Валова продукція сільського господарства:					
6.1	у порівняних цінах 20... р. - всього	млн.грн.				
6.2	у розрахунку на душу населення	гривень				
7	Обсяг капітальних вкладень за рахунок усіх джерел фінансування (у цінах відповідних років)	млн.грн.				
7.1	у тому числі на будівництво:	млн.грн.				
	- об'єктів соціальної сфери;	млн.грн.				
	- природоохоронних об'єктів.	млн.грн.				
8	Обсяг фінансових ресурсів, що отримує регіон	млн.грн.				
9	Доходи місцевих бюджетів (у цінах відповідних років)	млн.грн.				
10	Видатки місцевих бюджетів (у цінах відповідних років)	млн.грн.				
11	Грошові доходи на душу населення (у цінах відповідних років)	млн.грн.				
12	Обсяг реалізації платних послуг на душу населення (у порівняних цінах звітної періоду)	гривень				
13	Виробництво товарів народного споживання на душу населення	гривень				
14	Обсяг експорту товарів (у цінах відповідних років)	млн.грн.США				

2) обґрунтування цілей, завдань і пріоритетів у соціально-економічному розвитку на прогностичний період, визначення засобів поетапного вирішення виявлених проблем, розроблення відповідних заходів та кількісних характеристик розвитку господарства на майбутнє з урахуванням формування ринкових відносин, структурних та інституціональних перетворень, визначення джерел фінансування;

3) узгодження основних завдань і параметрів проекту програми з намірами та завданнями центральних і місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, поданими підприємствами і організаціями проектами планів з питань, пов'язаних із соціально-економічним та культурним розвитком області і задоволенням потреб населення;

4) складання проекту програми, її узгодження по економічних, соціальних та фінансових показниках;

5) внесення уточнень у показники програми і подання її на розгляд та затвердження обласній раді.

Для координації та контролю за ходом виконання програми нами пропонується визначити основні завдання та етапи їх виконання за формою (таб. 2).

Як показують результати проведеного дослідження, керівництвом Чернігівської області не повною мірою використовуються принципи поточного планування щодо розвитку окремих галузей промисловості, сільського господарства та інших сфер діяльності. Тому поряд із загальними показниками програм соціально-економічного розвитку слід звернути увагу на планове вирішення проблем розвитку провідних галузей виробництва. Однією з галузей спеціалізації Чернігівського регіону є агропромисловий комплекс.

Таблиця 2

Завдання та етапи виконання річної програми соціально-економічного розвитку Чернігівської області

№ п/п	Основні завдання програми	Етапи виконання завдань	Відповідальні виконавці, спів-виконавці	Строки виконання	Фінансуюча організація	Кошторисна вартість	Обсяг робіт, що підлягають виконанню				
							Одиниці виміру	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Незважаючи на те, що в останні роки відбувається зростання виробництва у сільському господарстві, особливо рослинництві, існує багато проблем, які залишаються невирішеними: застаріла матеріально-технічна база, низький рівень доходів сільгоспвиробників, депопуляція населення, незадовільний стан інфраструктури на селі. Тому необхідна щорічна розробка комплексу заходів з поліпшення соціально-економічного стану агропромислового виробництва з обов'язковим контролем за їх виконанням.

Сільськогосподарський комплекс і похідні від нього, харчова та переробна промисловість в умовах сьогодення ефективні своєю незначною задіяністю в частині кооперативних та інших господарських зв'язків, пристосовані до виробництва продукції у своєму секторі з початкових операцій, «з нуля». Конкурувати по цих складових з ними може хіба що нафто- і газовидобувна, лісова та лісопереробна промисловість.

Великі площі сільськогосподарських угідь (по них регіон займає друге місце в Україні після Одеської області) дозволяють утримувати відносно значні обсяги сільськогосподарської продукції. Так, в регіоні у процентному відношенні до загальнодержавного виробляється: зерна - 3,9%; буряків - 2,8%; картоплі - 9,7%; льону-довгунця - 28,1%; м'яса - 4,7%.

Разом з тим ефективність господарювання, віддача з одного гектара вкрай низькі у більшості випадків навіть у порівнянні з іншими поліськими областями України, які перебувають у практично однакових кліматичних умовах, та й за родючістю землі не дуже відрізняються від Чернігівщини.

Автор пропонує розробляти річну програму розвитку сільськогосподарського виробництва як складову річної програми соціально-економічного розвитку регіону, метою якої буде поетапний розвиток сільського господарства за всіма сферами діяльності,

визначення основних напрямів реформування економічних і соціальних відносин в аграрній сфері, стабілізація економічних та фінансових умов для здійснення відтворювального процесу в галузях продовольчого комплексу, створення економічного механізму функціонування різних форм власності і господарювання. У програмі обґрунтовуватимуться напрями техніко-технологічного переоснащення агропромислового виробництва, розвиток інноваційних процесів із залученням банківської системи, поліпшення рівня життя населення. За рахунок нарощування виробництва зерна, льону, картоплі, цукру, м'ясо-молочної та плодовоовочевої продукції, насіння сільськогосподарських культур і племінної худоби збільшиться експортний потенціал АПК. Причому структурні зміни у виробництві м'ясних ресурсів відбуватимуться у напрямі прискореного розвитку свинарства, м'ясного скотарства, створення мережі репродуктивних господарств великої рогатої худоби м'ясних порід та свиней вітчизняних і зарубіжних порід, а також м'ясного птахівництва.

Складанню програми передують економічний аналіз стану сільського господарства. Зокрема, оцінюється динаміка виробництва основних видів продукції, аналізуються склад земельних угідь, посівні площі і урожайність культур, поголів'я худоби та птиці, їх продуктивність, стан кормовиробництва, забезпеченість матеріально-технічними ресурсами, фінансовий стан підприємств, ефективність капітальних вкладень і кредитів. Пропонуються такі розділи програми:

1. Цілі, завдання та шляхи реалізації програми.
2. Аналіз стану сільськогосподарського виробництва за попередній період.
3. Основні заходи із землекористання і рослинництва.
4. Розвиток тваринницької бази.
5. Прогнозні параметри розвитку агропромислового виробництва.
6. Основні напрями техніко-технологічного переоснащення агропромислового комплексу.
7. Економічний механізм ринкового регулювання.
8. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності.
9. Наукове, інформаційне та кадрове забезпечення.
10. Основні джерела фінансування.

У програмі повинні бути висвітлені питання механізації і хімізації сільського господарства, а саме:

- 1) активізація організаційних форм використання складної техніки на основі довгострокової оренди (лізингу) та закупівлі сільськогосподарської техніки за прямими зв'язками;
- 2) формування розгалуженої мережі торговельно-посередницьких організацій, сервісних установ, лізингових і дилерських фірм;
- 3) здійснення подальшого технічного переозброєння підприємств області, які виготовляють сільськогосподарські машини та обладнання, впровадження сучасних технологій у виробництві;
- 4) застосування нових технологій обробки та вирощування в рослинництві.

Значну увагу в програмі доцільно приділити проблемі техніко-технологічного оснащення агропромислового виробництва, яке передбачатиме поповнення парку тракторів, машин та обладнання, їх модернізацію з урахуванням фізичного зносу і створення торговельно-посередницьких організацій (прокатних пунктів, лізингових компаній).

Вирішення даної проблеми слід реалізовувати як процес впровадження конкретного проекту з технологічного удосконалення сільськогосподарського виробництва, що включатиме повний аналіз робіт, формування спеціалізованої керівної команди, розрахунок необхідних строків та ресурсів за допомогою плану-графіка і визначення ефективності проекту, а також прогноз щорічних грошових потоків. Його реалізація дозволить вирішити проблему задоволення потреби АПК регіону в технічних засобах, підняти якісні показники технологічних процесів у сільськогосподарському виробництві.

Програма повинна містити пропозиції з питань подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Поки що, як показують дослідження, ситуація залишається незадовільною. Суттєвою причиною цього є відсутність глибокого опрацювання проблем економічного, в першу чергу фінансового забезпечення заходів в агропромисловому комплексі, відсутність стабільного матеріально-технічного постачання. У даному напрямку необхідні:

- раціональне використання ресурсів, що виділяються на основі обґрунтованих пріоритетів і відповідних заходів;
- цілеспрямованіше планування та реалізація комплексу заходів по пом'якшенню наслідків катастрофи.

Інформаційною базою для складання програми є річні звіти сільськогосподарських підприємств, аналітичні розробки обласних статистичних органів та матеріали разових

обстежень, проекти планів розвитку підприємств. При розробці програми повинні бути обґрунтовані такі показники, як обсяги виробництва основних видів продукції рослинництва і тваринництва в усіх категоріях господарств, рівень споживання продуктів харчування на душу населення. Доцільне використання балансів основних видів сільськогосподарської продукції, розрахунок обсягів валової продукції проміжного споживання, валової доданої вартості, прибутку, розмірів капіталовкладень, введення в дію основних виробничих фондів та виробничих потужностей.

Розміри капітальних вкладень повинні обґрунтовуватись як по об'єктах виробничого, так і невиробничого призначення з визначенням можливих джерел їх фінансування, передусім за рахунок власних коштів підприємств, коштів місцевого бюджету і кредитів.

Робота із збереження та нарощування темпів економічного зростання повинна бути визначальною в державному регулюванні розвитку регіону. Впровадження у планування програмної політики, важливою складовою якої є розробка короткострокових планових документів, має базуватися на специфіці економіки окремого регіону, інтересах реального сектора, безпосередніх виробників, що потребує подальших досліджень і публікацій в частині вдосконалення методичних аспектів та їх впровадження на рівнях області, району, міста і сільських населених пунктів.

Джерела та література:

- 1 Прогнозування і розробка програм. Методичні рекомендації. За ред. Бесєдіна В.Ф. - К.: Науковий світ, 2000. - 468 с.
- 2 Долішній М. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні // Регіональна економіка. - 1999. - №3. - С. 7-18.
- 3 Панасюк Б. Економічна політика в Україні наприкінці ХХ століття. - К.: Новий друк, 2002. - 744 с.
- 4 Стратегія соціально-економічного розвитку області на період до 2015 року - Чернігів: Чернігівська обласна державна адміністрація, 2004. - 203 с.
- 5 Програма економічного і соціального розвитку області на 2006 рік. Затверджена дев'ятнадцятою сесією четвертого скликання Чернігівської обласної ради 22 грудня 2005 року - 148 с.
- 6 Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03. 2000 р. - Відомості Верховної Ради, 2000, № 25. - С. 195 - 207.
- 7 Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку і складання проекту Державного бюджету» від 26.04. 2003 р. // Голос України - 2003 р. - 29 квітня.
- 8 Стратегія економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки - Відомості Верховної Ради, 2004 р. - №6 - С. 7-98.

Іван Гаркавий, Наталія Шаркаді

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТА ПРИНЦИПИ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ НА БАНКІВСЬКІ РАХУНКИ

Анотація. У статті пропонується система критеріїв визначення якості клієнта-кредитора банку. Вказуються напрями зміцнення депозитної бази за рахунок нарощування коштів на строкових рахунках.

Ключові слова: вклад, депозитна база, клієнт-кредитор, комерційний банк, строкові депозити, депозити до запитання.

Постановка проблеми. Стан ринку депозитів та вкладів, а також заходи їх формування відображають загальні тенденції, які склалися в економіці. Основними видами ресурсів для здійснення різних видів активних операцій є залучені кошти, а саме депозитні зобов'язання.

Депозит - це зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами на відповідну дату [4, 117]. Вони є важливою статтею у балансі банку, що, безумовно, і відрізняє банківську діяльність від інших видів бізнесу. Вклади